

LAUSUNTO

Pudasjärven kaupungin lausunto Pohjois-Pohjanmaan järjestämissuunnitelmaluonnoksesta

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella valmistellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelmaa. Suunnitelma määrittää tavoitteita, toimintatapoja ja palveluverkostoja tuleville vuosille. Järjestämissuunnitelma perustuu hyvinvointialueen strategiaan, jonka aluevaltuusto on hyväksynyt 2.5.2022. Aluehallitus päätti lähettää järjestämissuunnitelman luonnoksen lausuntokierrokselle. Asukkaat, sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen henkilöstö sekä eri sidosryhmät voivat tutustua luonnokseen hyvinvointialueen verkkosivuilla ja antaa siitä palautetta 15.-30.9. Hyvinvointialueen tavoitteena on, että aluevaltuusto päättää järjestämissuunnitelmasta lokakuussa. Järjestämissuunnitelman luonnoksesta on mahdollisuus myös antaa virallinen lausunto. Pudasjärven kaupungin lausunnon antaa kaupunginhallitus.

Pudasjärven kaupunki yhtyy Oulunkaaren kuntayhtymän lausuntoon ja pitää tärkeänä, että mahdollisimman moni asukas ja yhteistyökumppani antaa näkemyksensä suunnitelmasta. Kaupunki pitää hyvänä, että järjestämissuunnitelmassa ja sen toimeenpanossa tullaan huomioimaan Pohjois-Pohjanmaan väestörakenne ja toimintaympäristön muutokset. Tämä on erityisen tärkeää ikääntyneen väestön ja pitkien etäisyyksien olosuhteissa, joissa palvelutarpeet ovat jo pitkään olleet korkeat ja rahoitusjärjestelmä ei ole pystynyt kaikilta osin vastaamaan väestön palvelutarpeisiin. Myös lasten, nuorten ja perheiden palvelutarpeissa on isoja aluekohtaisia eroja hyvinvointialueen sisällä mm. sosioekonomisista terveys- ja hyvinvointieroista johtuen. On tärkeää, että uuden järjestämis- ja rahoitusmallin avulla saadaan resurssia kohdentumaan tarvelähtöisesti ja palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehditaan yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueella. Pudasjärven kaupunki Oulunkaaren kuntayhtymän tavoin evästäää uudistamaan palveluja rohkeasti yhteistyössä ja alueen toimijoita laaja-alaisesti osallistaen. Kuntarajojen ylittäminen on perusteltua mm. palvelujen yhteensovittamiseen liittyvän tavoitteen varmistamisen näkökulmasta. Tämä tuo oikein toteutettuna joustavuutta palvelujen järjestämiseen esim. neuvolapalveluissa, jos lasten määrä jollakin alueella vähenee niin, että yhteistyö naapurikunnan sote-keskuksen kanssa turvaa asukkaiden palveluja kohtuullisen matkan päässä.

Yhteiskunnallinen tilanne haastaa tarvelähtöisen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän luomista monelta suunnalta. Yksi isoimmista haasteista liittyy henkilöstön saatavuuteen. Henkilöstön saatavuus ja osaamisen uudistaminen ovat kriittisiä tekijöitä hyvinvointialueen toiminnan kannalta.

Oulunkaaren kuntayhtymän tavoin myös Pudasjärven kaupunki pitää tärkeänä, että tarvelähtöisen järjestämisen tavoitteisiin liittyvissä toimenpiteissä ei ajauduta henkilöstövajauksesta johtuviin epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin, joiden avulla ei tosiasiaassa pystytä vastaamaan palvelujen saavutettavuuden tavoitteisiin. Painopisteen suuntaaminen perustasolle vaatii tarkkaa ja

PUDASJÄRVEN KAUPUNKI – Hallintotoiminta

PL 10, Varsitie 7, 93101 Pudasjärvi
pudasjarvi.fi • kirjaamo@pudasjarvi.fi • puh. 040 826 6417
facebook.com/Pudasjarvi • twitter.com/pudasjarvi • instagram.com/pudasjarvenkaupunki

vaikuttavaa ohjausta, ja tähän tulevilla hyvinvointialueella on nykyistä paremmat edellytykset mm. uudistuvan päätöksenteko- ja ohjausjärjestelmän avulla.

Järjestämissuunnitelmaan liittyvät toimenpiteet on määrä toteuttaa vaiheittain vuosina 2023-2025. Turvallisen siirtymän varmistaminen ja korvaavien palvelujen toimivuuden turvaaminen ennen tällä hetkellä toimivien palveluiden lopettamista tai lakkauttamista on välttämätöntä palvelujen turvaamiseksi.

Näemme edelleen tärkeänä, että kuntien ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa rakennettavien yhteistyörakenteiden toimivuus tulee näkymään myös muutokseen suuntaa mittaavissa indikaattoreissa. Lisäksi indikaattoreissa ja raportoinneissa tulee erityistä huomiota kiinnittää haavoittuvassa asemassa olevien kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Oulunkaarella on ollut käytössä monta tuloksellista ja hyvää toimintamallia, joiden jatkumista ja laajentamista hyvinvointialueelle Pudasjärven kaupunki pitää tärkeänä. Alla esimerkkejä hyvistä käytännöistä:

Perhe- ja sosiaalipalvelut:

Perhe- ja sosiaalipalveluiden hyviä käytäntöjä ovat olleet kaikenikäisille tarkoitettu *Tuen polku -malli*, jossa yhdistyy moniammatillinen ja esimerkiksi 3. sektorin kanssa tehtävä yhteistyö. Lisäksi käytössä on ollut *Lapset puheeksi -menetelmä*. Sen avulla on tuettu perheitä heidän arjessaan, mm. päiväkodeissa, neuvolassa ja koulussa. Menetelmän avulla voidaan ennalta ehkäistä haasteita ja ongelmia ja tarvittaessa ratkaista niitä moniammatillisesti. Myös *IPC-menetelmä* nuorten masennusoireiden ehkäisyyn ja hoitoon on ollut käytössä, ja sillä on pyritty löytämään keinoja masennusoireiden vähentämiseen ja ihmissuhteiden vahvistamiseen. Hyväksi toimintamalliksi on koettu *lastensuojelun systeminen toimintamalli*, joka otettiin käyttöön Lape-muutosohjelman myötä THL:n tukemana. Systemisessä lastensuojelussa sovitetaan yhteen luottamukseen perustuva, moniammatillisesti toteutettava systeminen vuorovaikutustyö, lapsen suojele vaikeissa perhetilanteissa ja virkavastuulla tapahtuva julkisen vallan käyttö.

Lisäksi toimivaksi malliksi on havaittu terveystalveluiden ja perhe- ja sosiaalipalveluiden moniammatillisena yhteistyönä toteutettu *Mielen tuki -toimintamalli* noin 13-17-vuotiaille psyykkisesti oireileville nuorille, mikä on parantanut ja helpottanut vakavista oireista kärsivien nuorten kotiuttamisprosessia erikoissairaanhoidosta.

Terveystalvelut

Terveystalveluiden hyviä käytäntöjä ovat olleet *fysioterapeuttien suoravastaanotot* TULES-vaivojen hoidossa. Niillä on lisätty hoidon laatua ja nopeutettu hoitoon pääsyä. Lisäksi Oulunkaarella on tehokkaasti *jalkautettu erikoissairaanhoidoa perusterveydenhuoltoon*: eri erikoisalujen konsultaatioita on toteutettu joko etänä tai lähityönä psykiatrian, lastenpsykiatrian,

PUDASJÄRVEN KAUPUNKI – Hallintotoiminta

PL 10, Varsitie 7, 93101 Pudasjärvi
pudasjarvi.fi • kirjaamo@pudasjarvi.fi • puh. 040 826 6417
facebook.com/Pudasjarvi • twitter.com/pudasjarvi • instagram.com/pudasjarvenkaupunki

pediatrian, haavanhoidon, fysiatrian sekä reumatologian osalta. *Perusterveydenhuollon lääkäreiden laaja tutkimusmahdollisuus* on nopeuttanut hoitoon pääsyä ja vähentänyt lähetteitä erikoissairaanhoidon (esimerkiksi sydäntutkimukset, magneetit, hermoratatutkimukset). Utajärvellä ja Vaalassa on akuuttiosaston yhteydessä toteutettu *päivystävän sairaanhoitajan vastaanotto virka-ajan ulkopuolella*. Toimintamalli on hyvä asiakkaiden näkökulmasta ja se myös vähentää yhteispäivystyksen käyntejä. Oulunkaarella on myös käytössä *omalääkäri- ja omahoitajamalli*, ja lisäksi hyödynnetään erilaisia *etämonitorointeja*, esimerkiksi INR-, PEF- ja holter-mittauksia. Utajärvellä toimii *konsulttimalli* jossa osasto, kotihoito ja paikallinen ensihoito voivat konsultoida osastolääkäreitä. Tämän avulla välttyään tarpeettomilta kyydityksiltä OSYP:een ja potilas voidaan tarvittaessa ottaa suoraan oman kunnan osastolle lääkärikonsultaation perusteella.

Vanhuspalvelut

Vanhuspalveluiden hyviä käytäntöjä ovat olleet *autonominen työvuorosunnittelu*, joka on edistänyt henkilöstön hyvinvointia ja työn ja vapaa-ajan yhteen sovittamista, *hiljainen raportti*, joka edistää työntekijöiden ja asukkaiden potilasturvallisuutta, sekä *matalan kynnyksen työnkierto yksiköissä*, jonka avulla on voitu kehittää omaa työtä, jakaa käytäntöjä eri yksiköiden välillä sekä yhtenäistää käytäntöjä, tietoja ja taitoja. Tätä tavoitetta ovat tukeneet myös *sisäinen auditointi ja benchmarking*. Lisäksi seudullinen, kuntayhtymän kuntien välinen vanhuspalveluiden välinen tiivis yhteistyö ja avunanto on toiminut erinomaisesti. Myös yhteistyö eri palvelualojen kanssa on toiminut hyvin. Yhteistyö on mahdollistanut hyväksi koettujen käytäntöjen yhtenäistämisen vanhuspalveluiden päätöksenteossa ja kotihoidon sekä asumispalveluiden toiminnassa. Myös oppilaitosyhteistyöstä on hyviä kokemuksia esimerkiksi *oppisopimussuhteisen hoiva-avustajakoulutuksen* toteuttamisessa, mikä osittain auttaa vastaamaan lain mukaiseen hoitajamitoitusvaateeseen.

Muut

Oulunkaaren ja Iin KulttuuriKauppilan yhteistyössä toteutetussa Lähde! Taiteesta osallisuutta -hankkeessa on rakennettu hyväksi havaittuja toimintamalleja, joilla edistetään heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia osallisuuteen ja kulttuuriseen hyvinvointiin heidän työ- ja toimintakykynsä sekä hyvinvointinsa edistämiseksi.

Oulunkaaren kuntayhtymä on lausunnossaan nostanut myös esille, että alueellisten erityispiirteiden tuntemus on välttämätöntä, kun toimintaa, rakenteita ja mm. johtamismalleja uudistetaan. Esimerkiksi monituottajuuden mahdollisuudet poikkeavat merkittävästi eri puolilla hyvinvointialuetta. Seuraavana tiivistetysti tarkentavia Oulunkaaren erityispiirteistä esiin nostettuja huomioita:

- Suunnitelmaluonnoksessa esitetään merkittävää satsausta kotiin vietäviin palveluihin ja kotisairaaloiminnan laajentamista. Nämä tavoitteet ovat kannatettavia ja siinä tulee huomioida pitkien etäisyyksien ja ikääntyvän väestön olosuhteet sekä järjestämisen

PUDASJÄRVEN KAUPUNKI – Hallintotoiminta

erityispiirteet. Välimuotoisen asumisen kehittämiseen tähtäävät toimet ovat kannatettavia ja ne luovat edellytyksiä palveluverkoston monipuolistumiselle.

- Miten turvataan perhehoitajien saatavuutta alueellisesti?
- Ikäneuvolatoiminta, Kotas-toimintamalli ja etälääketieteellisen keskuksen tuki sopivat hyvin Oulunkaaren alueelle.
- Digitaalisten palvelujen huomioiminen turvaa osaltaan pitkien etäisyyksien alueiden lähipalvelujen turvaamista, ja on tärkeää, että digitaaliset palvelut nähdään käyntipalveluja täydentävinä, eikä niitä kokonaan korvaavina palveluina.
- Mitä monituottajuuden hyödyntäminen konkreettisesti tarkoittaa pitkien etäisyyksien alueilla? Minkälaista markkinavuoropuhelua hyvinvointialue voisi käydä ko. alueilla niin, että monituottajuus pystyisi turvaamaan myös alueellisten pienten yritysten mukana olon kilpailutuksissa?
- Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen haasteet koskevat myös ikääntyvän väestön alueita ja ko. palvelujärjestelmän tasapuolinen ja yhdenvertainen kehittäminen tulee ulottaa koko hyvinvointialueelle. Perhekeskusten kehittämistyön jatkumo ja kytkeytyminen YTA-alueitasoiseen OT-keskukseen (osaamisen ja tuen -keskus) nähdään tärkeänä.
- Panostukset mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämiseen sekä sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan kehittämiseen ovat myönteinen asia. Palvelujen yhteensovittamisesta on huolehdittava. Yhteisö- ja etsivän sosiaalityön kehittäminen tuo vaikuttavuutta järjestelmään.
- Suunnitelmassa esitetyt rakenteelliset uudistukset ovat kansallisten linjausten ja lainsäädännön tavoitteiden mukaisia mm. ikäihmisten palvelujen palvelurakenteen osalta. Etenemisessä tulee huomioida pitkien etäisyyksien edellyttämät tukirakenteet ja hallittu siirtymä mm. Iin kunnan alueella.
- Vammaispalvelujen tarvitsijoita on Oulunkaaren alueella paljon ja hyvinvointialue vahvana järjestäjän lisää kyvykkyyttä palvelujärjestelmän laaja-alaiseen kehittämiseen siltä osin.
- Tarpeenmukaiset sote-keskukset on tärkeä turvata kuntakohtaisesti ja huomioida pienempien alueiden näkökulmat tässä kehitystyössä. Tarpeenmukaisten sote-keskusten palveluvalikoissa työkyvyn tuen tiimien toiminnan kehittäminen saatavuuden parantamiseksi on hyvä asia, jotta sote-palvelut voidaan palvelutarpeen mukaan tarjota osana työttömien palvelujen yhteensovittamista.
- Dialyysihoidon jatkuminen Pudasjärvellä nähdään tärkeänä asiana. Dialyysi Pudasjärvellä palvelee laajaa harvaanasuttua aluetta Oulunkaarella ja Koillismaalla. Palvelutarve on osoittautunut pysyväksi. Pudasjärven kaupunki toivoo, ettei palvelun tuottamisen tarvetta tarkastella vuosittain, vaan hyvinvointialue kehittää toimintaa pitkäjänteisesti.
- Pudasjärven terveysasemalla sijaitsee laboratorio, jonka tilat ja analyysilaitteet ovat uudet ja juuri tähän tarkoitukseen suunnitellut. Pudasjärvellä on myös osaavaa henkilökuntaa. Laboratorion palvelutaso on korkeampi kuin muualla ja se pystyy palvelemaan laajemman alueen tarpeita ja nopeuttamaan siten analyysitulosten valmistumista verrattuna siihen, että näytteet kuljetettaisiin Ouluun analysoitavaksi. Nopean analytiikan johdosta säästyy vuodeosaston hoitopäiviä mm. Pudasjärvellä.
- Pudasjärvellä ei ole viikonloppupäivystystä. Muualta alueelta on hyviä kokemuksia päivystävän sairaanhoitajan palvelusta. Se palvelu kannattaisi levittää myös Pudasjärvelle.

PUDASJÄRVEN KAUPUNKI – Hallintotoiminta

- Haluamme, että palvelutaso säilyy ikäihmisten ympärivuorokautisessa hoidossa

YTA-yhteistyön osalta Pudasjärven kaupunki Oulunkaaren tavoin pitää tärkeänä, että tutkimukseen, kehittämiseen ja vaativiin palveluihin liittyvä yhteistyö YTA-alueella näkyy sekä tavoitteissa että indikaattoreissa. YTA-alueyhteistyössä tulee huomioida integraationäkökulma ja luoda edellytyksiä vaativien palvelujen kehittämistyöhön laaja-alaisesti. Tämä edellyttää yhteistyörakenteita YTA-aluetasoisesti mm. erityisen vaativan pedagogisen tuen osalta ja osana erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten pedagogisten olosuhteiden vahvistamista.

Kokonaisuutena Pudasjärven kaupunki katsoo, että järjestämissuunnitelmassa voidaan edetä esitetyn luonnoksen pohjalta ottaen huomioon lausunnossa mainitut kommentit.